

MALTA

QORTI TAL-APPELL
(Sede Inferjuri)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tal-15 ta' Lulju, 2022

Appell Inferjuri Numru 43/2020 LM

**GasamMamo Insurance Limited (C 3143) hekk kif surrogata fid-drittijiet tal-
assigurat tagħha Jonathan Galea kemm bil-polza u kif ukoll bil-Liġi, u l-
istess Jonathan Galea (K.I. nru. 243788(M))**
(‘l-appellanti’)

VS

Felix Camilleri (K.I. nru. 823350(M))
(‘l-appellat’)

Il-Qorti,

Preliminari

1. Dan huwa appell magħmul mir-rikorrenti s-socjetà **GasamMamo Insurance Limited (C 3143)** [minn issa ‘l quddiem ‘is-socjetà appellanta’] hekk kif surrogata fid-drittijiet tal-assigurat tagħha Jonathan Galea kemm bil-polza u

kif ukoll bil-liġi, u l-istess **Jonathan Galea (K.I. nru. 243788(M))** [minn issa 'l quddiem 'l-appellant'], minn deċiżjoni tat-Tribunal għal Talbiet Zgħar [minn issa 'l quddiem 'it-Tribunal'] mogħtija fil-11 ta' Jannar, 2022, [minn issa 'l quddiem 'id-deċiżjoni appellata'], li permezz tagħha ċaħad it-talbiet kollha tagħhom fil-konfront tal-intimat **Felix Camilleri (K.I. nru. 823350(M))**, filwaqt li laqa' l-eċċezzjonijiet ta' dan tal-aħħar, bl-ispejjeż kontra l-appellanti.

Fatti

2. Il-fatti tal-proċeduri odjerni jirrigwardaw incident [minn issa 'l quddiem 'l-incident'] li seħħ fis-27 ta' Novembru, 2018 fi Triq A. Caligari, Haż-Żabbar, fejn il-ħajt tal-art proprjetà tal-appellat, li kien kontigwu mal-imsemmija triq, waqa' waqt maltempata u għamel ħsara fil-vettura tal-appellant Jonathan Galea. Din il-vettura li kellha n-numru ta' registrazzjoni FBU 905, kienet assikurata taħt polza tat-tip *comprehensive* mas-soċjetà appellanta GasanMamo Insurance Limited.

Mertu

3. L-appellanti istitwew proċeduri quddiem it-Tribunal permezz tal-preżentata ta' Avviż tat-Talba fil-5 ta' Frar, 2020, fejn talbu sabiex l-appellat:

"...jiġi kkundannat iħallas lill-atturi s-somma kumplessiva ta' elfejn mitejn u sitta u erbgħin Euro u tnejn u għoxrin ċenteżmu (€2,246.22) in kwantu għas-somma ta' ħamsin Euro (€50) l-excess payment illi l-attur Jonathna Galea ħallas in konnessjoni ma' dan il-każ, u in kwantu għas-somma ta' elfejn mija u sitta u disgħin Euro u tnejn

u għoxrin ċenteżmu (€2,196.22) rappreżentanti d-danni kollha sofferti bħala rizultat ta' dan l-incident illi għalihom għamlet tajjeb is-soċjetà attriċi ai termini tal-polza ta' assigurazzjoni relattiva.

Bl-ispejjeż inkluz dawk tal-ittra uffiċjali datata 21 ta' Awwissu 2019 u bl-interessi legali mid-data tal-imsemmija ittra uffiċjali sad-data tal-ħlas effettiv kontra l-konvenuta illi tibqa' minn issa nġunta għas-subizzjoni."

4. L-appellat wieġeb permezz ta' Risposta fil-5 ta' Marzu, 2020 fejn issottometta li *"il-pretensjonijiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt kif ser jirriżulta fil-mori ta' dawn il-proċeduri"*.

Id-Deciżjoni Appellata

5. It-Tribunal għamel is-segwenti konsiderazzjonijiet fid-deciżjoni appellata, li wassluh għad-deciżjoni finali:

"Konsiderazzjonijiet

*Si tratta ta' htija akwiljana, huwa paċifiku li jeħtieġ li min iġarrab il-ħsara jipprova kemm l-att jew l-ommissjoni tal-persuna mixlija bir-responsabilità tal-att jew tal-ommissjoni kif ukoll li l-ħsarat imġarrba huma konsegwenza ta' dak l-att jew ommissjoni (ara **Giovanni Vella et vs. Michael Cilia** deciża mill-Qorti tal-Appell [Inferjuri] fit-23 ta' Ġunju 2004 u ċitata b'approvazzjoni mill-Qorti tal-Appell [Superjuri] fis-sentenza **Carmela Galea et vs. LIDL Malta Limited** deciża fl-1 ta' Diċembru 2021).*

It-Tribunal huwa sodisfatt li fil-fatt giet imġarrba ħsara fuq il-vettura ta' Jonathan Galea u għalhekk jenħtieġ li jkun ezaminat jekk il-ħsara kinitx konsegwenzjali għal xi att jew ommissjoni attribwibbli lil Felix Camilleri.

Huwa evidenti li għalkemm il-konvenut ressaq eċċezzjoni waħda ta' natura ġenerika, il-provi mressqin mill-konvenut jindikaw li fil-fatt, id-difiża prinċipali tiegħu hija dik tal-forza maġġuri. Dan jidher mir-rapport tal-Perit Zammit u mill-fatt li tressaq sabiex jixhed Jeffrey Custò mill-Uffiċċju Meteoroloġiku.

*Dwar id-difiża tal-forza maġġuri, fil-kawża **Vella vs. Cilia**, suċitata, intqal hekk:*

“...il-każ fortuwitu huwa dak l-avveniment li ma setax ikun prevedut minn persuna ta' ordinarja diliġenza. Intqal ukoll illi biex ikun hemm il-każ fortuwitu, mhux biżżejjed avveniment insolitu imma jeħtieġ li jkun inevitabbli b'mod li ma jstax jiġi evitat bid-diliġenza ordinarja. Kif, ex abundantia, rilevat il-prova tal-fortuwitu jew tal-kawża estranea tinkombi fuq il-konvenut li jissollewaha bħala difiża skaġonatriċi. Sta għalih li jipprova li l-kawża fortuwita serviet biex tinterrampi l-kollegament bejn il-kolpa addebitata u l-event dannuż. Tinsorġi għalhekk fil-każ prezenti d-domanda jekk dak li seħħ kienx ir-rizultat ta' kawża fortuwita inevitabbli fis-sens li wieħed ma setax ikun mistenni li jieħu miżuri preventivi kontra dak li ma setax normalment jiġi prevedut. Jispetta ovvjament lill-ġudikant li jevalwa r-rizultanzi proċesswali.”

Moqrija flimkien, ix-xhieda tal-Perit Zammit u ta' Jeffrey Custò jagħmluha ċara li fid-data inkwistjoni kien hemm riħ ta' bejn forza sitta u forza sebgħa u li s-shape trijangolari tal-plot kien tali fejn setgħu jingemgħu forzi tar-riħ li joħolqu tromba u b'hekk, il-ħajt relattiv ikun rinfaċċjat b'forzi li ma jkunx jiflaħ għalihom. Huwa notevoli li din ix-xhieda ma ġietx kontradetta.

Ir-rapport tal-Perit Zammit, ikkonfermat taħt ġurament, jagħmilha ċara li l-parti mill-ħajt li waqgħet fid-data inkwistjoni kienet parti zġhira. Jidher, fil-fatt, li għalkemm Zammit eżamina l-ħajt sentejn wara, il-maġġor parti tal-ħajt kienet għadha bħalma kienet fis-sena 2018 u l-ħajt kien fundamentalment sod. Għalkemm Zammit qal (meta mistoqsi in kontro-eżami) li kull struttura dejjem tista' tinbena aħjar, huwa kkwalifika din l-asserzjoni meta qal li essenzjalment, il-ħajt kien mibni sewwa meta wieħed iqis l-iskop tiegħu – jiġifieri li jifred għalqa mit-triq u jiffirma bordura.

It-Tribunal mhuwiex tal-fehma li l-konvenut seta' jieħu jew seta' jkun mistenni li jieħu miżuri preventivi kontra dan l-impervist. Huwa ovvju li t-temp mhuwiex fl-isfera tal-kontroll tal-bniedem.

Huwa wkoll ovvju li l-konvenut ma setax ikun mistenni li jkollu għarfien ta' kif seta' jkun hemm konverġenza tal-forzi tar-riħ tenut kont tal-plot trijangolari b'mod li r-riħ jissaħħaħ u jikseb qawwa li twaqqaq parti mill-ħajt.

In breve, it-Tribunal ma jikkondividix il-fehma tal-atturi meta fl-Avviż tat-Talba allegaw li l-akkadut kien rizultat tan-negliġenza, traskuraġni u/jew imperizja tal-konvenut, u għalhekk ser jiċċad it-talbiet kollha tal-atturi.”

L-Appell

6. L-appellanti ħassew ruħhom aggravati bis-sentenza appellata u ntaġolaw appell quddiem din il-Qorti fil-31 ta' Jannar, 2022 fejn qegħdin jitolbu sabiex titħassar u tiġi revokata d-deċiżjoni appellata, u dan filwaqt li jiġu miċħuda l-eċċezzjonijiet tal-appellat, u jintlaqgħu t-talbiet tagħhom bl-imgħaxijiet kif mitlub fit-talba, u bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-imsemmi appellat. Jgħidu li l-aggravju tagħhom huwa li fl-inċident in kwistjoni ma kien hemm l-ebda element ta' forza magġuri.

Ir-Risposta tal-Appell

7. L-appellat ipprezenta r-risposta tiegħu fit-8 ta' Marzu, 2022, fejn issottometta li l-appell għandu jiġi miċħud u d-deċiżjoni appellata kkonfermata fl-intier tagħha, u dan għal dawk ir-raġunijiet li huwa jfisser fl-imsemmija risposta tiegħu.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti

8. Il-Qorti ser tgħaddi sabiex tikkunsidra l-aggravju tal-appellanti fid-dawl tal-osservazzjonijiet u tal-konkluzjonijiet magħmulin mit-Tribunal, filwaqt li tqis ukoll is-sottommissjonijiet tal-appellat kif ipprezentati fit-twegiba tiegħu.

9. L-appellanti qegħdin jinsistu li fl-inċident in kwistjoni ma kien hemm l-ebda element ta' forza magġuri, u għalhekk, għal dawn ir-raġunijiet, l-appellat

ma setax jiġi liberat mir-responsabbiltà tiegħu. Jissottomettu li t-Tribunal injora għal kollox il-fatt li l-appellat kien jaf sew li l-konfigurazzjoni tal-art tiegħu kienet tippermetti li jingema' ir-riħ b'mod li tinħoloq tromba. Dan il-fatt kien ġie kkonfermat mill-perit inkarigat mill-appellat stess, li kien spezzjona l-ħajt sentejn wara l-inċident. Jgħidu li min-naħa tiegħu l-appellat tant kien jaf li l-ħajt kien ta' periklu, li sussegwenti għall-inċident, dan ma nbeniex fl-istess għoli. L-appellanti jsostnu li punt ieħor rilevanti kien li l-appellat kien għamel tajjeb għad-danni ta' vettura ta' terza persuna li seħħew fl-istess inċident. Għalhekk jikkontendu li huma kienu qed isibuha diffiċli li jifhmu kif it-Tribunal fid-dawl tax-xhieda ta' PS1593 Alfred Cachia, u fid-dawl tal-ammissjoni tal-appellat stess, iddeċieda li jistrieħ minflok fuq rapport tal-perit li kien ġie redatt sentejn wara l-inċident, hekk kif kien ra il-ħajt. L-appellanti jsostnu li kien għalhekk jispetta lill-appellat li juri li huwa kien għamel dak kollu raġonevolment possibbli sabiex jevita l-ħsara, meta wara kollox huwa kien jaf li minħabba l-konfigurazzjoni tal-art, ir-riħ seta' jagħti lok għat-twaqqiġ tal-ħajt. L-appellanti jagħlqu s-sottommissjonijiet tagħhom billi jirrilevaw ukoll li l-inċident in kwistjoni seta' ġie faċilment evitat kieku l-appellat ta każ il-manutenzjoni tal-ħajt, għaliex dan kien jevita l-inċident in kwistjoni.

10. L-appellat wieġeb billi ssottometta li huwa ma kellu l-ebda tort li l-*plots* kontigwi għal tiegħu kienu nbnew. Jikkontendi li huwa dejjem aġixxa bħala *bonus paterfamilias*, u żamm il-ħajt f'kundizzjoni tajba, iżda ma seta' qatt ikollu kontroll fuq forza maġġuri bħal ma huma l-irwiefen u t-trombi tar-riħ. Għal dak li jgħidu l-appellanti dwar il-fatt li l-perit inkarigat minnu kien spezzjona l-ħajt sentejn wara l-inċident in kwistjoni, l-appellat irrileva li l-istess perit ikkonstata

li kemm il-pedamenti u anki l-parti l-kbira tal-ħajt kienu għadhom hemm u rriżultalu li l-ħajt kien sod biex jaqdi l-funzjoni tiegħu. L-appellat ikkontendi li minn imkien ma kien irriżulta li l-ħajt ċeda, jew sfonda, jew li ma kienx sod jew b'saħħtu. Irrileva li mix-xhieda mhux kontradetta tar-rappreżentant tal-Uffiċċju Meteorologiku, ta' PS 1593 Alfred Cachia, u tiegħu stess, kien irriżulta b'mod ċar li dakinhar fis-27 ta' Novembru, 2018 kien seħħ maltemp kbir b'irwiefen u ħafna xita. Imbagħad l-appellat jirrileva wkoll li għalkemm l-appellant Jonathan Galea allega li l-vettura ma setgħetx tinstaq, huwa ma ġab l-ebda prova tal-irmonk tagħha. Barra minn hekk, kif ikkonferma PS 1593 Alfred Cachia, huwa ma riedx jiltaqa' miegħu sabiex huwa seta' b'hekk jikkonstata l-ħsara, u dan minkejja li huma ġirien. Filwaqt li jgħid li huwa paċifiku fil-ġurisprudenza tagħna li l-kolpa ta' att dannuż tavvera ruħha fejn wieħed jagħmel att volontarju, iżda jonqos li jipprevedi l-effett dannuż tiegħu fejn dan seta' jagħmlu. Iżda dan ma kienx hekk fil-każ odjern, u għalhekk l-appellat isostni li t-Tribunal kien ġust u korrett meta ddecieda li huwa ma kellu l-ebda ħtija għall-akkadut.

11. Il-Qorti mill-ewwel għandha tgħid li s-sentenza appellata hija waħda tajba. Tibda qabel xejn billi tindirizza l-ilment tal-appellanti li l-appellat fil-fatt kien għamel tajjeb għad-danni sofferti minn terza persuna riżultat tal-ħsarat ikkawżati fil-vettura tiegħu li ġarrbet il-ħsara meta waqa' l-ħajt dakinhar tal-incident. Tqis li ġaladarba dik il-kwistjoni hija waħda għal kollox estranea għall-kwistjoni odjerna, u bl-ebda mod ma tagħmel parti minn dawn il-proċeduri, hija m'għandhiex tiegħu konjizzjoni tagħha, u ser tgħaddi sabiex tikkonsidra dak li qal it-Tribunal fis-sentenza appellata.

12. It-Tribunal qabel xejn għaraf li l-każ odjern jittratta htija akwiljana, fejn huwa paċifiku li min iġarrab il-ħsara huwa tenut li jipprova li l-att jew l-ommissjoni tal-parti l-oħra allegatament responsabbli ta' dak l-att jew l-ommissjoni, u l-ħsarat riżultanti. It-Tribunal osserva li l-vettura tal-appellant Jonathan Galea kienet tassew ġarrbet il-ħsara, u għalhekk qal li kien jeħtieġ li jiġi investigat jekk dik il-ħsara kinitx riżultat ta' xi att jew ommissjoni tal-appellat. Hawn it-Tribunal għaraf li d-difiza tal-appellat kienet dik ta' forza maġġuri, u ċċita silta mis-sentenza fl-ismijiet **Giovanni Vella et vs. Michael Cilia**¹ dwar il-materja. Iddikjara li mix-xhieda tal-Perit Zammit u dik ta' Jeffrey Custò mill-Uffiċċju Meteorologiku, kien inekwivoku li fil-ġurnata tal-inċident kien hemm riħ ta' bejn forza 6 u forza 7, u li l-konfigurazzjoni trijangolari tal-art tal-appellat kienet tagħti lok sabiex ir-riħ jingema' u joħloq tromba, u b'hekk il-ħajt ta' dik l-art ma jkunx jiflaħ iktar. It-Tribunal imbagħad għamel ukoll osservazzjoni ferm rilevanti, jiġifieri li din ix-xhieda ma kinitx ġiet kontradetta.

13. It-Tribunal għadda sabiex ikkonsidra dak li qal il-Perit Zammit fir-rapport peritali tiegħu², li l-Qorti għandha tgħid huwa spjegat bl-aktar mod ċar, tant li ma jhalli l-ebda dubju dwar il-karatteristiċi tal-ħajt in kwistjoni. It-Tribunal għaraf li l-Perit Zammit kien fil-fatt eżamina l-ħajt sentejn wara l-inċident in kwistjoni, iżda l-imsemmi ħajt kien għadu fil-parti l-kbira tiegħu fl-istess stat li kien sentejn qabel fis-sena 2018, u li dan kien wieħed fundamentalment sod. Il-Qorti tagħraf li fir-rapport tiegħu l-Perit Zammit għamel is-segwenti osservazzjonijiet importanti u rilevanti għall-każ odjern:

¹ Qorti tal-Appell [Inferjuri], fit-23.06.2004.

² Ara Dok. HZ *a fol.* 65.

“a) ...The wall is of sound and solid construction and built on solid rock.

b) At the time of inspection the wall can be verified to have a satisfactory vertical and horizontal alignment as can be attested from the attached photos in particular Photo C. It was also verified that there are no lateral forces that may have impinged on the wall from the inner side.

c) It was also observed that the wall is well maintained and most of the joints are well grouted (photos A, B & E).”

14. Qabel tkompli tindirizza l-mertu, il-Qorti għandha tirrileva li kuntrarjament għal dak li qegħdin jippretendu l-appellanti, it-Tribunal ma kellux jiskarta r-rapport peritali għas-sempliċi raġuni li l-Perit Zammit aċċeda sabiex jispezzjona l-ħajt sentejn wara l-incident. Tgħid li n-natura tal-osservazzjonijiet peritali huma tali li ż-żmien tal-ispezzjoni tiegħu mhux wieħed rilevanti.

15. It-Tribunal għaraf li l-Perit Zammit waqt ix-xhieda tiegħu in kontro-eżami, iddikjara li kull struttura tista' tinbena aħjar, iżda kompli għaraf ukoll li l-istess xhud fisser kliemu aħjar meta qal li l-ħajt kien mibni sew għall-iskop tiegħu, li kien sabiex jifred għalqa mit-triq u li jagħlaq l-art. Il-Qorti tgħid li kliem il-Perit Zammit hawn huwa ċar u ma jhallix lok għal dubju dwar il-mod ta' kif inbena l-ħajt. Tirrileva li huwa aċċenna għall-fatt li:

“...kull struttra tista' tagħmilha iktar b'saħħitha, imma inti kull struttura għandha skop. Jiena, jekk jiena ser nibni għall-argument erba' sulari, ma niddisinnax il-bini li jiflaħ għoxrin sular! Għax inkella m'hemmx limitu. Dan huwa ħajt biex jagħlaq is-site. Jigjifieri a 7 courses high request mill-Planning Authority that's it. Ma għandux bżonn li jkun... For the purpose it was well designed; that's all”.

Ĉertament kliem il-Perit Zammit huwa m'fisser sew, u kienet biss l-esperjenza tal-incident li wasslet lill-appellat li jieħu miżuri ulterjuri. Il-Qorti tosserva wkoll

li fl-ebda ħin ma jidher li giet rilevata mill-appellanti l-kwistjoni ta' nuqqas ta' manutenzjoni tal-ħajt, li skont huma wasslet għall-incident in kwistjoni, u tgħid li wara kollox l-osservazzjonijiet peritali jikkontradixxu s-sottommissjoni relattiva magħmula minnhom.

16. It-Tribunal għalhekk iddikjara li huwa ma kienx tal-fehma li l-appellat seta' ħa jew kien mistenni li seta' jieħu miżuri kontra dak mhux previst. Irrileva li t-temp ma kienx taħt il-kontrol tal-bniedem. Tajjeb ukoll osserva li l-appellat ma setax ikun mistenni li kien jaf li bil-konvergenza tal-forzi tar-riħ riżultat tal-konfigurazzjoni tal-art tiegħu, seta' jizviluppa riħ qawwi li jwaqqa' parti mill-ħajt. Għalhekk sewwa ddecieda t-Tribunal, li huwa ma kienx tal-fehma li l-akkadut kien riżultat tan-negliġenza, traskuragni u/jew imperizja tal-appellat.

16. Il-Qorti tikkondividi pjenament il-konkluzjonijiet tat-Tribunal u tagħmel tagħha l-osservazzjonijiet u l-konstatazzjonijiet kollha tiegħu. Tgħid li ma ssibx wisq aktar x'izzid, għajr għall-fatt li jekk l-appellat kien mistenni li jipprevedi li seta' jċedi l-ħajt taħt il-kundizzjonijiet riżultanti dakinhar tal-maltempata, hekk ukoll l-appellant Jonathan Galea kien mistenni li bħala prekawzjoni jevita li jħalli l-vettura tiegħu taħt ħajt, u partikolarment dan il-ħajt.

17. Għaldaqstant din il-Qorti ma ssibx l-aggravju tal-appellanti ġustifikat u tiċħdu.

Decide

Għar-ragunijiet premissi, il-Qorti tiddeciedi l-appell tal-appellanti billi tiċċdu, filwaqt li tiċċhad it-talbiet kollha tal-appellanti, tilqa' l-eċċezzjoni tal-appellat, u tikkonferma d-deċiżjoni appellata fl-intier tagħha.

L-ispejjeż tal-proċeduri quddiem it-Tribunal għandhom jiġihallsu skont id-deċiżjoni appellata, u dawk tal-appell odjern għandhom ikunu a karigu tal-appellanti.

Moqrija.

**Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef**

**Rosemarie Calleja
Deputat Registratur**